

Við skógareigendur

1.tbl-12.árg.-Desember 2018

Meðal efnis í blaðinu:

- Jónsmessuganga á Suðurlandi
- Samvinna á Suðurlandi um viðarnytjar
- Skógarganga á Norðurlandi að Hróarsstöðum í Fnjóskadal
- Geta ferðamenn grætt landið?
- Skógarbændur á Vesturlandi kynna sér sunnlenska skógarauðlind
- Skógarhugleiðingar úr Lundabrekku
- Margt smátt gerir eitt stórt

Landssamtök skógareigenda (LSE), Bændahöllinni við Hagatorg, 107 Reykjavík.

Sími 775 1070

hlynur@skogarbondi.is – www.skogarbondi.is

Stjórn LSE 2018-2019

Aðalmenn:

Jóhann Gísli Jóhannsson, formaður

Hraundís Guðmundsdóttir, varaformaður

Sigrún Hrönn Þorsteinsdóttir, gjaldkeri

Sigríður Hjartar, ritari

Naomi Bos, meðstjórnandi

Varamenn:

Bergþóra Jónsdóttir (FSV)

Björn Ármann Ólafson (FSA)

Októ Einarsson (FSS)

Sighvatur Jón Þórarinsson (FSVfj.)

Sigurlína Jóhannesdóttir (FSN)

Stjórn LSE 2017-2018

Aðalmenn:

Jóhann Gísli Jóhannsson, formaður

Hraundís Guðmundsdóttir, varaformaður

María E. Ingvadóttir, gjaldkeri

Sighvatur Jón Þórarinsson, ritari

Sigrún Hrönn Þorsteinsdóttir, meðstjórnandi

Varamenn:

Sigríður Hjartar (FSS)

Bergþóra Jónsdóttir (FSV)

Sigurlína Jóhannesdóttir (FSN)

Útgefandi: Landssamtök skógareigenda (LSE).

Útgáfudagur: 31. desember 2018.

Umbrot: Hlynur Gauti Sigurðsson.

Prentun: Einstaklingsháð, PDF skjal.

Ábyrgðarmaður: Hlynur Gauti Sigurðsson.

Ritnefnd: Sjá síðu 3.

Ljósmynd á forsíðu: Asparreitur við Grundartanga, Hlynur Gauti Sigurðsson.

Myndir með greinum eru eftir höfunda eða frá ritnefnd, nema annað sé tekið fram.

Ritnefndarpistill

Síðastliðin ellefu ár hefur blaðið „Við skógareigendur“ verið gefið út, prentað og sent út á alla skógarbændur. Oftar en ekki tvö eintök á ári. Gnægð góðra og fróðlegra pistla frá skógarbændum og um skógrækt hefur verið skrifuð í gegnum árin. Í ár, árið 2018, var breyting á. Eftir frábært starf fyrra árs skilaði ritnefndin af sér keflinu. Á sama tíma og nýr framkvæmdastjóri LSE tók til starfa. Það voru því óvæntar breytingar í loftinu. Þegar langt var liðið á árið var fyrir séð að ekki yrði mikið gert fyrir útgáfu mikilfenglegs rits þetta árið. Hvorki hafði farið fram vinna við að fjármagna útgáfu blaðsins með auglýsingum né heldur var starfandi ritstjórn. Leitað var leiða til að bjarga því sem bjargað yrði því ekki mátti spyrjast út að blaðið hefði lagt upp laupana. Enda engin ástæða til, ekkert lát var á fréttum og fróðleik frá skógarbændum. Svo fór að leitað var til ritstjórnar Bændablaðsins um sumarið. Samið var um að LSE myndi skila af sér grein frá skógarbændum á mánaðarfresti fram að áramótum og fékk við það sinn eigin bálk í blaðið, nefnilega „Við skógareigendur“. Við það tilefni var boð látið út ganga til stjórna aðildarfélaganna að setja yrði saman nýja ritnefnd og það í snatri. Áður en langt um leið voru

komnir fimm fulltrúar í ritnefnd. Einn frá hverju aðildarfélagi. Hlutverk hennar var að hvetja félagsmenn til greinaskrifa og koma þeim áleiðis til ritnefndar. Svo fór að sex greinargóðum pistlum var skilað yfir fimm mánaða tímabil. Vissulega var leiðinlegt að hætta útgáfu blaðsins en það fylgdu þessu nýja fyrirkomulagi ýmsir kostir. Í stað 700 útprentaðra eintaka af glansritinu „Við skógareigendur“ þar sem útgáfan var meira og minna takmörkuð við skógarbændur myndi nú nást meiri lesning á greinum okkar þar sem Bændablaðið er gefið úr í 32.000 eintökum og borið út til allra bænda og víðar. Með fyrra fyrirkomulagi fór drjúgur tími við styrkjaleit en nú gefst meiri tími fyrir skógarbændur að skrifa góða pistla. Auk þess sem greinarnar komu út í Bændablaðinu voru þær birtar á heimasíðu LSE, skogarbondi.is, skömmu síðar. Að síðustu var sett upp PDF skjal af samantekt greina sem komu undir dálkanafninu „Við skógareigendur“ í Bændablaðinu og það er það skjal sem þú ert að lesa hér og nú. Auk þess eru valdar fréttir, sem komu á heimasíðu LSE, til lesningar og fleiri pistlar. Samstarfið við ritstjórn Bændablaðsins gekk mjög vel og vill ritnefnd „Við skógareigendur“ koma á framfæri kærri þökk til hennar.

Ritnefnd

Hlynur Gauti Sigurðsson, framkvæmdastjóri Landssamtaka skógareigenda (LSE),

Heiðveig Agnes Helgadóttir, Setbergi í Fellum, Félagi skógarbænda á Austurlandi (FSA),

Helga Þórðardóttir, Mælifellsá í Skafafirði, Félagi skógarbænda á Norðurlandi (FSN),

Hildur María Hilmarsdóttir, Spóastöðum í Biskupstungum, Félagi skógareigenda á Suðurlandi (FSS),

Kristín Álfheiður Arnórsdóttir, Höfða í Dýrafirði, Félagi skógarbænda á Vestfjörðum (FSVfj) og

Sigurkarl Stefánsson, Setbergi á Skógarströnd, Félagi skógarbænda á Vesturlandi (FSV)

LSE-árið 2018

Höfundur: Hlynur Gauti Sigurðsson

Hér verður gert upp það helsta sem fram fór á árinu hjá Landssamtökum skógareigenda. Nánari umfjöllun um flest ef ekki öll mál er að finna á www.skogarbondi.is.

Janúar var upphaf nýrra tíma. Segja má að fyrsta mánuðinn hafi lítið gerst annað en uppeldi hjá fráfarandi framkvæmdastjóra, Hrönn Guðmundsdóttur en nýr framkvæmdastjóri, Hlynur Gauti Sigurðsson, tók við keflinu í upphafi árs. Heimasíðan, skogarbondi.is, fékk ákveðna upplýftingu á fyrsta mánuðinum en segja má að allt árið hafi hún verið í sífelldri mótun og verður það sjálfsagt þannig um sinn. Uppgjör til skógarbænda gekk brösuglega framan af á árinu en það kom til vegna samræminga rýrrum landshluta-verkefna við Skógrækt Ríkisins, sem nú heitir Skógræktin.

Framkvæmdastórnir.

Skógræktarstjarna

Íslands skein skært í febrúar. Myndband, þar sem skógræktarstjóri fjallar um stöðu skógræktar á Íslandi, gekk víða um netheima og hafði náð til 420.000 áhorfenda vítt og breitt um heiminn (í desember var talan orðin 1.850.000). Áhlaup var gert við að kynna ilmólur í Kenía og áhugi meðal skógarbænda jókst hratt á nýrri tækni utan úr heimi við mælingar skóga, svokallaðri LiDAR tækni með dróna. Skógarbændur heimsóttu Finnland og voru Valtra og Kesla verksmiðjurnar í aðalhlutverki. Finnogi Magnússon hjá Jötunvélum sá um ferðina.

Hjuttur ferðalanga í Suurikylä í Finnlandi innan um skógarfurur og vötn.

Marserað fyrir skógrækt. Félag skógarbænda á Austurlandi (FSA) hélt ársfund sinn þann tólfta þess mánaðar og þann 22. héldu Norðlendingar sinn aðalfund. Á búnaðarþingi var lögð fram ályktun undir nafninu „skógrækt til framtíðar“ og má segja að það sé mikill akkur að því. Á Hönnunarmars voru afurðir úr íslenskum skógum kynntar í Hörpunni og hjá Skógræktarfélagi Reykjavíkur í Heiðmörk. Námskeið í viðburðastjórnun í skógrækt var haldið á Reykjum í Hveragerði og gríjunarnámskeið var haldið á Norðurlandi. Alþjóðadagur skóga var haldinn 21. mars. Ráðamönnum þjóðarinnar var boðið til hádegisverðar á Hótel Plaza þar sem sýnt var myndband og Guðmundur Ingi Guðbrands-son umhverfisráðherra ávarpaði gesti. Formaður LSE, Jóhann Gísli Jóhannsson, færði honum geispu að gjöf sem kom aldeilis í góðar þarfir síðar á árinu.

Jóhann Gísli Jóhannsson færir Guðmundi Inga Guðbrandssyni umhverfisráðherra geispu að gjöf.

Þann fimmta apríl var espt til asparræktar á aðalfundi Félags skógarbænda á Vesturlandi en sunnlendingar, sem héldu sinn aðalfund 21., þekkja vel inn á asparræktun. Á Austurlandi fjallaði Lárus Heiðarsson ítarlega um ávinning af uppkvistun bæði fyrir Héraðsmenn og Vopnfirðinga. Snemma í mánuðinum var haldið námskeið í ungskógarumhirðu og skömmu síðar opnaði Björgvin Eggertsson á námskeiðsröðina „Grænni skógar 1“ á Hvanneyri, en á þriðja hundrað einstaklingar hafa þegar lokið þeim áfanga. Johan Grönlund hélt námskeið í skúlptúragerð í Heiðmörk og gaf hann það í skyn að hann myndi mæta aftur að ári liðnu og halda annað námskeið. Á ráðstefnunni „verndarsvæði og þróun byggðar“ var farið yfir möguleikana sem felast í ferðaþjónustu. Flestir fyrirlesarar voru erlendir og höfðu orð á mikilvægi skóga í því samhengi. Fagráðstefna skógaræktarinnar var haldin á Akureyri og var aðalumfjöllunarefnið kynbætur. Haldið var upp á 30 ára afmæli FSA.

Þátttakendur í námskeiði í ungskóga-umirðu sem haldið var á Vesturlandi.

Í maí var gefinn út eldvarnabæklingur og má lesa nánar um það á heimasíðunni www.grodueldar.is. Framkvæmdastjóri LSE átti leið um Brussel og leit við hjá félagi skógareigenda í Evrópu. Þar tóku þær Laura Solo, skrifstofustjóri og Hélène Koch, ráðgjafi vel á móti honum og rætt var um allt það sem vex á milli himins og jarðar, nefnilega tré.

Viðhöfn var í Heiðmörk við útgáfu gróðureldabæklingins.

Þann 30. júní hélt Félag skógarbænda á Vestfjörðum aðalfundinn sinn á Hesti í Hestfirði. Í Heiðmörk var skrifað undir samkomulag um samvinnu um að auka viðargæði verðmæti úr íslenskum skógum, milli LSE, Skógræktarinnar, Skógræktarfélags Reykjavíkur, Nýsköpunarmiðstöðvar og Landbúnaðarháskóla Íslands. Verkefnið fékk nafnið Gæðafjalir og myndi útleggjast „Bra Bräðor“ á sænsku. Skógarsamkomur voru haldnar víða um land á Jónsmessunni. „Líf í lundi“ voru einkunnarorð sem tengdu allar samkomurnar saman.

Fulltrúar samstarfsaðila og starfshópurinn á bakvið Gæðafjalir /Bra Bräðor.

Í sumar var send út síðbúin könnun fyrir skógarbændur um vinnu og afurðir úr skógum frá fyrra ári. Viðbrögð voru lítil enda ekki nema von þegar spurt er um gamalt efni, á sumartíma og það í fyrsta skipti. Tvær aðrar kannanir um svipuð mál voru sendar út mánuði síðar og voru viðbrögð þar öllu betri, um 100 svarendur. Skógræktin hafði gefið LSE tuttugu Hrymi lerkiblendinga í 30 ára afmælisgjöf sem voru gróðursettir á Hvanneyri. Í september flutti Guðmundur Freyr í Geirshlíð í Dölum inn stórvirkar skjólbeltaklippur.

Skjólbeltaklippur Guðmundar í Geirshlíð.

Októbermánuður var mjög annasamur hjá skógarbændum. Aðalfundur LSE var haldinn á hóteli Stracta á Hellu þetta árið. Breytingar urðu á stjórn LSE og tvö voru verðlaunuð með gullmerki LSE, þau María E. Ingvadóttir og Sighvatur Jón Þórarinsson. Fundurinn gekk vel og voru fjörugar umræður. Næsti aðalfundur LSE verður á Norðurlandi. Landbúnaðarsýning var haldin í Laugardalshöll og var LSE með einn bás með vörur úr skógum bænda til sýnis. Gestir voru hrifnir af bæði básnum og starfi bænda. Gestir fengu að gjöf lítinn blöðung sem gefinn var sérstaklega út af þessu tilefni og nefnist hann „Skógrækt með búskap“.

Sighvatur Jón Þórarinsson og María E. Ingvadóttir voru sæmd Gullmerki LSE á Aðalfundi LSE sem haldinn var á Stracta Hotel á Hellu.

Nóvember og desember voru undirlagðir af úrvinnslu tillagna frá Aðalfundi LSE. Hér að neðan er upptalning tillagnanna sem voru teknar fyrir á fundinum. Frekari upplýsingar eru í fundargerð sem nálgast má á heimasíðu LSE.

Tillögur frá allsherjarnefnd:

- 4. Nýskógrækt og sveitafélög
- 8. Flutningur til Landbúnaðarráðuneytis
- 9. Samráðsfundir
- 13. Fimmtán daga fyrirvari

Tillögur frá Fagnefnd:

- 6. Kostnaðarmat skógræktar
- 7. Verklag við uppgjör
- 10. Girðingartillaga.
- 14. Gróðrarstöðvar í hvern landshluta
- 18. Greiðsla fyrir grisjun

Tillögur frá Félagsmálanefnd:

- 5. Verkefnaflutningur frá Skógræktinni til LSE
- 12. Tilgangur LSE og aðildarfélagana
- 16. Kynslóðaskipti
- 11. Kolefnismál.
- 15. Þinglýsing á bindingu kolefnis
- 17. Áherslutrjátegundirvið kolefnisbindingu

Tillögur frá Fjárhagsnefnd:

- 1. Nýtt greiðsluform
- 2. Formaður með tvöföld laun
- 3. Árgjöld

Lófabæklingur sem fjallar um ótvíræða kosti skógræktar með öðrum búskap

Jónsmessuganga Félags skógar eigenda á Suðurlandi

Höfundur: Sigríður Hjartar

Það er löng hefð fyrir að skógar eigendur á Suðurlandi geri sér dagamun á Jónsmessunni. Þá er valinn félagi heimsóttur, ræktunin skoðuð, og síðan sest niður eftir léttu göngu, málin rædd og snætt saman. Segja má að Jónsmessugangan sé í raun árshátíð skógarbænda á Suðurlandi.

Fyrsta Jónsmessugangan var farin árið 1994, þegar skógræktin á Snæfoksstöðum hjá Skógræktarfélagi Árnesinga var heimsótt. Gangan í ár var sú tuttugasta og fjórða, því aðeins hafa fallið úr tvær göngur á öllu þessu tímabili.

Núna heimsóttum við skógarbóndann Sigurð K. Haraldsson að Heylæk I í Fljótshlíð. Þau hjónin, Sigurður og kona hans, Vilborg Pétursdóttir, sem nú er látin, keyptu Heylækinn árið 1992. Sigurður sagði okkur í gamni eða alvöru að það sem hann hafði fallið fyrir hefði verið gamla fjósið, þar hefði hann séð forlata vetrargeymslu fyrir ferðabíla, en á þessu árum ráku þau hjónin bílaleigu. Hvað sem því líður þá heyrir rekstur bílaleigunnar fortíðinni til og gamla fjósið hýsir nú fornbíla og ýmsa gamla muni.

Strax næsta vor hófust þau handa við skógrækt. Fyrstu gróðursetningarnar voru eins og hjá okkur flestum belti af alaskavíði og ösp til að mynda skjól, því

Gengið um aspargöng á Heylæk

jörðin Heylækur er allbrött og ekki skjólgóð frá náttúrunnar hendi. Sigurður sagði okkur ýmsar skemmtisögur af framkvæmdunum. Stundum gerði hann kostakaup eða samninga um ýmsa verkþætti en alltaf stóðu báðir aðilar sáttir upp frá samningaborðinu.

Ræktunarsvæðinu á Heylæk má skipta í tvennt; annars vegar er fyrsta ræktunin í túninu fyrir neðan íbúðarhúsið og hins vegar ræktunin „uppi í hæðum“. Núorðið framleiðir Sigurður mest af sínum plöntum sjálfur. Hann hefur mjög gaman af að koma plöntum upp af fræi og er óhræddur við að gera tilraunir, enda meðlimur í fræklúbba, og eitt og annað skrítið sáum við á skógargöngunni sem hann leiddi ásamt Elínu Snorradóttur. Þar sem loftraki var nægur á Jónsmessukvöld fór hópurinn, á þriðja tug félaga í FsS, í léttu göngu um neðra svæðið.

Þar dáðumst við að fallegum, djúpum giljum, með margvíslegum trjágróðri en mesta athygli vöktu þinir og hlynir. Drjúgstór þyrping af fjallapin sýndi glögg áhrif þess að gróðursetja í kuldapólli, þar sem efstu trén voru a.m.k. 2 m hærri en þau sem stóðu neðst. Margar hlyntegundir hafa verið gróðursettar á Heylæk meðal annars ótrúlega flottur amerískur hlynur með neðra borð laufanna djúprætt á lit. Furðulegast var þó stökkbreytta blágrænið.

Það er tvílit, neðri hlutinn fallega blágrænn en sá efri ljósgulur. Undir haust nær þó græni liturinn yfirhöndinni. Það sem meira er, hann á tvö blágrenitré með þessum einkennum.

Gangan um skógarsvæðið var öllum auðveld því vel hefur verið hugað að göngustígum og akbrautum um svæðið.

Að göngu lokinni var sest að inni í gamla fjósinu, snætt saman, spjallað og tekið lagið.

Maður er manns gaman og okkur skógar eigendum er ómetanlegt að heimsækja aðra með sama áhugamál, sem eru að glíma við sambærileg verkefni. Því er Jónsmessugangan mikils virði fyrir félagsandann.

Samvinna á Suðurlandi um viðarnytjar

Höfundur: Sigríður Hjartar

Starfssvæði Félags skógareigenda á Suðurlandi er víðáttumikið þar sem það nær allt frá Reykjanestá í vestri og að Lónsheiði í austri. Félagar eru á þriðja hundrað talsins og þótt þeir hafi það sameiginlegt að hafa allir áhuga á skógrækt nálgast þeir verkefnið á mismunandi hátt.

Viðarnytjar eru þó markmið allra, en viðarnytjar geta verið mjög margvíslegar eins og eftirfarandi saga sýnir.

Harmonikkubekkurinn góði.

Á fyrri hluta tuttugustu aldar var nóg að nefna Múlakot í Fljótshlíð til að hugurinn hvarflaði til ræktunar og trjágróðurs. Guðbjörg Þorleifsdóttir húsfreyja þar skapaði gróðurreit, sem var einstakur í sinni röð og þar skipaði trjágróðurinn háan sess. Fyrstu trén voru gróðursett árið 1897, örsmáar reyniplöntur, ættaðar frá Nauthúsagili undir Eyjafjöllum. Þessar plöntur urðu með tímanum formæður flestra reynitjáa í heimilisgörðum á Suðurlandi.

Garðurinn í Múlakoti átti sitt blómaskeið, en eftir að Guðbjörg lést árið 1958, hallaði smám saman undan fæti.

Eigendaskipti urðu á jörðinni uppúr aldamótum 2000. Nýir eigendur vildu varðveita gömlu húsakynninn og garðinn, en þetta er viðamikil verkefni, sem ekki er á færi einstaklinga.

Björgvin Eggertson kennari við LbhÍ við trjáfellingar í Múlakotsgarðinum.

Loks varð úr samvinnuverkefni Rangárþings eystra, Skógasafns og eigenda jarðarinnar eftir að bæjartorfan hafði verið alfriðuð.

Þegar Sjálfseignarstofnuninni um framkvæmdir við endurnýjun gömlu bygginganna og garðsins í Múlakoti var komið á fót, hófst samstarf milli Garðyrkjuskóla LbhÍ á Reykjum í Ölfusi og aðila í Múlakoti um að skólinn hefði aðgang að garðinum sem „lifandi“ kennslustofu. Þetta samstarf er eins og best verður á kosið, allt öðrum vinnubrögðum og hugsun þarf að beita við vinnu í gömlum gördum en nýjum.

Í fyrstu vinnuferð skólans haustið 2015 var hugað að trjágróðri. Reynitrén í garðinum eru orðin háöldruð, elstu 120 ára, og sum voru orðin hættuleg umhverfinu. Þarna fengu nemendur góða sýnikennslu í hvernig gömul tré eru felld, þannig að ekki stafi hættu af.

Allt nýtilegt timbur var hirt með það í huga að seinna gæfist tækifæri til að vinna úr því.

Sigurður Ólafsson, Giljalandi við flettsögina góðu.

Ekki reyndist unnt að fletta bolunum á Tumastöðum, sem auðvitað hefði verið æskilegt fjarlægðarinnar vegna.

Í sumarferð félags skógareigenda á Suðurlandi 2017 voru skógarbændur á Giljalandi í Skaftártungum heimsóttir, þau Þuríður Jónsdóttir og Sigurður Ólafsson. Þau tóku á móti hópnum með kostum og kynjum, sýndu ferðalöngum framkvæmdir á staðnum og ræktun sína og ýmis tæki til viðarvinnslu. Ekki er að orðlengja það að Sigurður var reiðubúinn til að fletta reyniviðarbolunum gömlu frá Múlakoti og gerði það af stakri snilld.

Hugmyndin um húsgagnasmíð hafði fæðst nokkru áður og var flettivinnu hagað með það í huga.

Leit að smiðnum tók nokkurn tíma en hann fannst í Landbrotinu. Skúli Jónsson frá Þykkvabæ galdraði fram ótrúlega skemmtileg garðhúsgögn, þrjú stór borð og

Húsgögn fyrir Múlakotsgarðinn, smíðuð af Skúla Jónssyni, Þykkvabæ.

viðeigandi bekk, tvö minni ásamt bekkjum og loks bekk með baki, sem fékk nafnið harmonikkubekkurinn, með Ljósakvöld framtíðarinnar í Múlakotsgarðinum í huga.

Loks var eftir að finna bestu viðarvörnina, en þar komu „sérfræðingar að sunnan“, starfsmenn Málningar hf til sögunnar, lögðu fram efni, leiðbeindu jarðareigendum og gerðust félagar í Vínafélagi gamla bæjarins í Múlakoti.

Þarna er samvinna fólks úr þremur sýslum Suðurlands, Árness-, Rangárvalla- og Skaftafellssýslu, auk höfðuborgarsvæðisins, eins og best getur orðið.

Sigríður Hjartar og Stefán Guðbergsson, skógarbændur í Múlakoti

Árið 2018 voru skráðir félagsmenn í LSE 765 talsins, á 525 jörðum deilt niður á 66 sveitafélög.

Skógarganga Félags skógarbænda á Norðurlandi að Hróarsstöðum í Fnjóskadal

Bbl Ágúst 2018

Höfundar: Agnes Guðbrandsdóttir
og Sigrún Hrönn Þorsteinsdóttir

Félag skógarbænda á Norðurlandi bauð til skógargöngu fimmtudaginn 16. ágúst síðastliðinn að Hróarsstöðum í Fnjóskadal. Þátttaka var þokkaleg eða um 30 manns. Sigurlína formaður félagsins bauð fólk velkomið og bauð stjórnin upp á heimagerða lerkisveppasúpu og brauð. Skógarbændurnir Agnes og Kristján á Hróarsstöðum fræddu gesti um sögu skógræktar í Fnjóskadal og á Hróarsstöðum. Genginn var hringur um skógræktarsvæðið og tré skoðuð, eins bar fyrir augu rjúpuhreiddur og kolagrafir, sem eru algengar í dalnum. Að lokinni göngu bauð Félag skógarbænda upp á ketilkaffi og kleinur sem var þegið með þökkum og fóru menn saddir og ánægðir heim.

Hróarsstaðir eru í miðrisveit og er dalbotninn í um 100m hæð yfir sjávarmáli. Jörðin er um 2 km frá norðri til suðurs og frá miðri Fnjóská upp undir vatnaskil á Vaðlaheiði til vesturs. Landið er sundurskorið af þremur djúpum giljum, en einnig grófum og lækjarfarvegum. Hólar (eða hjallabrot) eru í um 260 m.h.y.s. Þeir mynduðust við afrennsli af skriðjökli á ísöld sem var í Eyjafirði og náði að loka Dalsmynni sem er nyrst í Fnjóskadal. Það myndaði stórt og

Þátttakendur í skógargöngunni skoðuðu skóginn á Hróarsstöðum í bak og fyrir.

Agnes og Kristján, ábúendur á Hróarsstöðum, sitja í lerkistólum í skóginum sínum. Að baki þeim standa stjórnarliðar í FSN. (f.v.) Sigurlína, Sigrún og Birgir.

mikið stöðuvatn í dalnum og eru hólarnir gömlu vatnsyfirborðin í dalnum.

Talið er að um 1650 hafi verið svo há tré í Fnjóskadal að bolur þeirra hafi verið um 20 álnir upp að greinum. Birkiskóga er getið í heimalandi flestra jarða í Fnjóskadal 1712, þar á meðal Hróarsstaða. Í ferðabók Eggerts Ólafssonar 1752-1757 er sagt að Fnjóskadalsskógur hafi staðið verulega

Lerkistólar sem unnir voru af Lars

Agnes og Kristján, ábúendur á Hróarsstöðum, sitja í lerkistólum í skóginum sínum. Að baki þeim standa stjórnarliðar í FSN. (f.v.) Sigurlína, Sigrún og Birgir.

framar öðrum skógum. En öskufall úr Kötlugosi 1755, Heklugosi 1766 og Skaftáreldagosi í Lakagígum 1783 olli miklu tjóni á skógum. Eyddust þá skógar í Eyjafirði og Skagafirði og varð ásókn í skóga í Fnjóskadal því mikil, bæði í kol og raftviði. Mjög kalt var árin 1753-1757 og hefur það ekki verið til að bæta ástandið.

Mjög mikið er af kolagröfum í landi Hróarsstaða, stundum stór og lítil hlið við hlið og bendir það til að mikið hafi fallið til af skógi. Sauðfjárbreit, ekki síst vetrarheit hefur síðan tekið allan nýgræðing, því hefur skógurinn ekki náð að halda sér við. Talið er að skógur hafi eyðst að fullu á Hróarsstöðum seint á átjándu öld.

Hróarsstaðir í „Fnjóskadalshreppi“ voru í eign Munkaþverárklosturs, síðar Munkaþverárkirkju árið 1712 en þjóðjörð til ársins 1916. Þá kaupir hana Helgi Sigurðsson frá Veturlíðastöðum og býr þar til 1924.

Árið 1924 kaupa afi og amma Kristjáns, Sigurður Davíðsson og kona hans Kristín Benediktsdóttir, Hróarsstaði. Þar bjuggu einnig með þeim sonur þeirra Davíð og dóttir þeirra Guðrún. Neðan við girðingu uxu strax birkiplöntur. Þá er skóglaut með öllu á jörðinni og talsverður uppblástur. Fljótlega eftir það var farið að girða í kringum túnið og hluti af því svæði var friðað. Hróarsstaðir standa á móti Vaglakógi og þaðan er mikið fræfok yfir Fnjóskána sem stuðlaði að sjálfsáningu birkisins sem kom upp í brekkunni þegar friðað var.

Fyrsta plöntunin á Hróarsstöðum og jafnframt fyrsta skjólbeltið er þegar túnið neðan brekkunnar var sléttað en þá flutti, móðurbróðir Kristjáns, Davíð H. Sigurðsson, sjálfsánar plöntur úr stykkinu og plantaði þeim meðfram girðingunni rétt neðan við bæinn árið 1949.

Ísleifur Sumarliðason var skógarvörður á Vöglum frá 1949 - 1987, í hans tíð var hægt að fá plöntur til gróðursetningar og smávegis af lerki, rauðgreni, blágreni og skógarfuru var plantað í vik og eyður í brekkuna. Þessar plöntur lifðu misvel, af skógarfurunni eru innar við fimm lifandi vegna furulúsar, en þær eru samt beinvaxnar.

Þar sem skógurinn var ekki stór en með hlutfallslega stóran jaðar, þá safnaði hann miklum snjó sem braut tré, ekki síst grenið. Uppgræðsla mela hefur lengi átt sér stað á Hróarsstöðum. Allt heyrusl hefur verið sett á mela nálægt túnum í mörg ár og þeir gróid vel upp af því.

Eftir 1970 er farið að friða stærra svæði, skógræktarsvæðin stækkuðu til norðurs og upp, norðan heimatúns í um 400 m hæðarlínu y.s.m. Segja má að utanum heimatúnið sé að koma skjól eða skjólbelti bæði með plöntun og af sjálfsáningu birkis og víðis.

Árin 1981 til 1995 plantaði Kristján og frá 1985 með Agnesi á eigin vegum 200 til 1000 plöntum flest árin, alls ca. 6.000 plöntum. Fyrstu árin var lerkið úr móbandi en stafafuran berrótarplöntur

Hróarsstaðir gerðust aðili að Nytjaskógrækt á bújörðum árið 1997. Plantað var um 2.500 plöntum árin 1996-1999. Hróarsstaðir gerðust aðili að Norðurlandsskógum árið 2000. Búið er að planta um 138.000 þúsund plöntum á vegum Norðurlandsskóga frá árinu 2002 til 2018. Mest hefur verið plantað af rússalerki eða um 105.000 plöntum, stafafuru 14.600 og grenitegundum um 14.000 plöntum, alls 32 plöntutegundum með skjólbeltum. Lögð var áhersla á að planta í mela og þar sem jarðvegur er rýr og skilyrði erfið. Sleppt er röku landi, enda er þar víða gulvíðir og ekki er heldur plantað í skógvíðarbróðurbrúka.

Skógræktarsvæðið á Hróarsstöðum er núna um 131 hektarar, en friðun lands er rúmlega helmingi stærra og þar kemur birkið upp að sjálfu sér. Búið er að planta í um 68 hektara af svæðinu.

Geta ferðamenn grætt landið?

Bbl

September 2018

Höfundur: Ólafur Margeirsson,
hagfræðingur.

Eitt af vandamálunum sem stærri skógarbændur kljást við á hverju ári er að finna vinnufólk sem tilbúið er til að planta á vorin. Margir erlendir ferðamenn vilja kynnast menningu og náttúru Íslands. Þessar tvær þarfir geta mæst á réttum stað: við skógrækt ferðamanna.

Ferðamenn dagsins í dag eru ekki þeir sömu og fyrir einni kynslóð. Neyslumynstur almennt hafa breyst frá því að eyða peningum í að eiga og nota hlutina í að leigja hluti og upplifa. Þessi breyting á neyslumynstri er kynslóðatengd. Yngri fólk í dag ferðast mun meira en jafnaldrar þess gerðu fyrir 1-2 kynslóðum. Lágfargjaldaflugfélög bjóða upp á að fólk ferðist mikið og er eftirspurnin þá helst í því að upplifa eitthvað, jafnvel það eitt að hafa komið til ákveðins lands.

Með auknu flugi eykst útblástur gróðurhúsalofttegunda. Langflestir átta sig á þessu þótt viðkomandi grípi því miður of sjaldan til aðgerða ætluðum til að minnka nettó kolefnisspor ferðalaga.

Hrafn og Ólafur Margeirssynir, grein-
arhöfundur, við göfug ræktarstörf fyrir
Íslands.

Íslenskir skógarbændur til bjargar.

Tiltölulega auðvelt væri fyrir íslenska skógarbændur að mæta þörfum nútíma ferðamanna fyrir upplifun. Það eitt að planta 100-200 trjám í íslenskri náttúru myndu margir skilgreina sem upplifun. Fengi ferðamaðurinn hádegismat og sögur af landssvæðinu eða úr héraðinu sem hann væri í yrði upplifunin þeim mun meiri. Í ofanálæg væri hann að kolefnisjafna sitt ferðalag til Íslands, a.m.k. að hluta, og væri það annar stór plús í huga viðkomandi.

Fyrir skógarbóndann væri þetta kjörið fyrirkomulag. Auðvelt er að kenna fólki hvernig á að planta trjám og þótt afköstin hjá óþjálfuðum einstaklingi séu mun minni en hjá verktaka er betra að 3-4 ferðamenn planti trjám þann daginn frekar en enginn.

Það skal tekið skýrt fram að ferðamennirnir væru ekki vinnuafl heldur væru þeir að fá þjónustu sem skógarbóndinn veitti þeim. Gjaldið fyrir þjónustuna gæti verið afskaplega lágt, e.t.v. 1000kr. fyrir trjáplöntun, heita súpu í hádeginu og leiðsögn um svæðið, því fullur skilningur ætti að vera á því að skógarbóndinn fær einnig „greiðslu“ í formi plantaðrar plöntu. Gistiaðstaða gæti verið seld sér eða í samvinnu við hótél í nágrenninu.

Þá væri kjörið að veita þá þjónustu að senda viðkomandi tölvupóst árlega með myndum af svæðinu sem hann plantaði í svo upplifun ferðamannsins vari í mörg ár. Það væri ekki aðeins auðvelt í framkvæmd heldur kjörið tækifæri til þess að minna ferðamanninn reglulega á Íslandsdövl hans. Slíkt veldur jákvæðu umtali og er frábær auglýsing fyrir Ísland sem áfangastað ferðamanna þar sem aðgerðir til varnar loftslagsbreytingum eru í hávegum hafðar.

Danskir skógtækinemar leggja
rækt við landið.

Auðvelt í framkvæmd og hefði margvíslegar jákvæðar afleiðingar.

Framtakssamir skógarbændur ættu hiklaust að íhuga þennan möguleika. Kæmist á opinbert samstarf milli ólíkra samtaka væri það vitanlega jákvætt en ekkert ætti að stöðva nokkurn mann frá því að framkvæma þetta upp á eigin spýtur. Framtakssamur skógarbóndi myndi setja sig í samband við hótél og ferðaskrifstofur til að ræða samstarf til að veita þessa skógræktunarpjónustu. Einfaldir einblöðungar sem liggja frammi á helstu áfangastöðum ferðamanna í nágrenninu væru góð auglýsing á þjónustunni. Og flugfélög sem fljúga til Íslands myndu mörg hver vera tilbúin til þess að bjóða upp á möguleikann að koma ferðamanninum í samband við skógarbóndann óskaði ferðamaðurinn eftir því.

Með þessu fyrirkomulagi væru margar flugur slegnar í einu höggi. Í fyrsta lagi myndi geta skógarbændur á Íslandi til að stækka skóglendi sitt á ódýran hátt aukast. Í öðru lagi fengi ferðamaðurinn upplifun sem væri sérstök í samanburði við aðra áfangastaði

Ahugasamur velunnari Íslands tekur þátt í
gróðursetningu á greni. (Mynd: Þóra Sólveig
Jónsdóttir, Borg.)

Umhirða skógarplantna heima á hlaði

Bbl apríl 2018

*Höfundur:
Rakel J. Jónsdóttir,
skógræktarráðgjafi
Skógræktarinnar í
Suður- og Norður-
Þingeyjarsýslum.*

Þróttmiklar skógarplöntur eru ein af undirstöðum árangursríkrar skógræktar. Heilbrigðar plöntur eru betur í stakk búnar til þess að takast á við aðstæður á gróðursetningarstað sem oftast eru mun óblíðari en þær aðstæður sem ríkja í gróðrarstöðinni þar sem plöntum er séð fyrir vatni, næringu og skjóli.

Líklegra er að þróttmikil og heilbrigð skógarplanta komist á legg en sú sem þegar er veikluð við gróðursetningu og því til mikils að vinna að koma skógarplöntum hraustum í jörðina.

Ferlið frá því að plöntur yfirgefa gróðrarstöð og þar til búið er að gróðursetja þær er viðkvæmt. Margt getur farið úrskeiðis sem verður svo til þess að skógarplantan er ekki eins þróttmikil og hún gæti verið þegar til gróðursetningar kemur. Hér er dregið fram hvernig standa verður að flutningi skógarplantna og hvernig er best að hugsa um skógarplönturnar heima á hlaði meðan þær bíða gróðursetningar.

Gróðursetja sem fyrst

Fyrst bera að nefna að það er alltaf best að gróðursetja plöntur sem allra fyrst eftir að þær eru sóttar. Ef plöntur eru geymdar of lengi heima við gengur á næringarforða þeirra vegna þess að þær eru þær aðeins vökvaðar með áburðarlausu vatni.

Í gróðrarstöðvum eru plöntur alltaf vökvaðar með áburðarvatni. Grámygla í barri getur verið fylgífiskur langrar geymslu en hún skemmir laufblöð og barr og plantan hefur þá ekki eins mikinn laufmassa til að ljóstillífa til vaxtar og orkusöfnunar. Svo má nefna að vaxtarsproti plantna verður brothættari eftir því sem hann lengist, sérstaklega á stafafuru og greni, svo því lengur sem plöntur bíða í geymslu því meiri hætta er á að vaxtarsprotinn brotni við það hnjask sem gróðursetningu fylgir.

Verðandi skógur.

Flytja í lokuðu rými

Ef plöntur eru fluttar heim í opinni kerru eða á palli verður gríðarleg uppgufun úr barri og laufi vegna vindálags, svo mikil að það getur stórskaðað smávaxnar plönturnar jafnvel þótt leiðin sé stutt. Þess vegna skal alltaf flytja þær í lokuðu rými.

Meðhöndla bakka varlega

Rannsóknir hafa sýnt að það getur dregið verulega úr rótarvexti bakkaplantna ef bökkunum er hent harkalega niður¹, ². Því verður alltaf að leggja bakkana varlega frá sér og forðast þannig að valda skaða sem getur dregið úr hæfni plantnanna til að mynda rætur eftir gróðursetningu.

Slétt, hart undirlag

Rótarhnaus plantna þornar frekar ef loftar undir bakkana. Því er mikilvægt að raða þeim á slétt undirlag þannig að allur neðri flötur bakkanna liggi á undirlaginu. Halli bakkinn vegna ósléttis undirlags rennur vökvunarvatnið frekar af honum í stað þess að síga niður í rótarhnausana. Mikilvægt er að raða bökkunum þétt saman. Þannig er komið í veg fyrir að loft leiki á milli bakka og um leið dregið úr uppgufun frá þeim.

Gott er að hrófla mól upp að köntum bakkabreiðunnar eða setja fjalir með fram köntunum. Kantarnir þorna upp fyrst og draga má úr þeirri þornun með því að verja kantana sérstaklega með þessum hætti.

Skjól og skuggi

Velja þarf bakkaplöntunum geymslustað í skjóli. Vindur eykur uppgufun úr barri og laufi plantna og við það verður meiri þörf á vökvun og meiri hætta á skemmdum. Betra er að staðsetja plöntur í skugga, fremur en að hafa þær sunnan undir vegg þar sem sólarinngeislun er mest. Í skugganum dregur úr vökvunarþörf. Aldrei skal þó geyma plöntur í útihúsi eða skemmu því dagsbirtan er plöntunum nauðsynleg til orkusöfnunar.

Vökvunar.

Rétt tæki til vökvunar

Mikilvægt er að byrja strax með jafna vökvun til þess að geta fylgst betur með því að öll bakkabreiðan sé í lagi. Jöfn vökvun næst með því nota úðara sem hægt er að stilla upp við eða inni í bakkabreiðunni. Með útbúnaði sem þessum þarf ekki að standa yfir plöntum með stút á slöngu meðan á vökvun stendur. Tryggja þarf að vökvunarúðinn nái yfir alla bakkabreiðuna í hvert sinn sem vökvað er og taka þá tillit til áhrifa vinds á úðann hverju sinni. Gott er þó að eiga líka handúðara framan á slöngu til að grípa til ef í ljós kemur að aðeins kantar bakkabreiðunnar þurfa vökvun.

Hvenær á að vökva?

Hér vandast málið. Feta verður gullinn meðalveg í vökvuninni, því eins og það er hægt að vökva of lítið, er líka hægt að vökva of mikið og of oft. Stöðugur raki í blaðmassa bakkabreiðunnar býður heim hættunni á grámygluskemmdum. Kjöraðstæður hennar eru raki og hiti og því er nauðsynlegt að blaðmassinn nái að þorna á milli þess sem vökvað er. Ekki ætti að setja sér markmið um það að rótarhnausinn sé alltaf rennblautur eins og hann er þegar hann er nývökvaður, heldur að vatnið nái að minnka í rótarhnaus á milli þess sem vökvað er með uppgufun úr plöntunni og ræktunarefninu í rótarhnausnum.

Vökvunarþörf er jafnan metin með tvennum hætti. Í fyrsta lagi með því að handfjatla rótarhnausa plantnanna og finna með því hvort yfirborð moldarinnar er rakt viðkomu. Ef rótarhnausinn er kreistur laust og vatn rennur úr honum er ekki þörf á að vökva (sama aðferð er notuð til þess að meta hvenær er búið að vökva nóg).

Kantar bakkabreiðu.

Hvenær er vökvun orðin nægjanleg?

Varast skal að vökva meira en svo að nægi til þess að bleyta rótarhnausinn vel upp. Ef vatnið er látið ganga á plöntum lengi hefur það í för með sér óþarfa kælingu á plöntunum auk þess sem rótarhnaus getur orðið laus í sér og næringarefni í moldinni skolast alveg út. Til þess að kanna hvort búið sé að vökva nógu eru nokkrir rótarhnausar valdir af handahófi og kreistir laust í hendi. Ef vatn rennur auðveldlega úr þeim er búið að vökva nógu.

Rennvotur hnaus.

Dagleg vöktun

Á meðan plöntur bíða gróðursetningar verður að athuga vökvunarþörf á hverjum degi, sérstaklega ef sólar nýtur. En hafa ber í huga að þó hann rigni, rignir mögulega ekki nógu til að væta vel í bökkunum. Þetta verk krefst ekki mikils tíma á hverjum degi en þeim tíma er vel varið því natni við verðandi skóg skilar sér í betri lifun og vexti og þar með arði af dagsins amstri.

Heimildir

Helen M. McKay o.fl (1999). The effect of desiccation and rough-handling on the survival and early growth of ash, beech, birch and oak seedlings. *Annals of Forest science*. Vol 56, nr 5. Bls. 391-402

J.D. Deans o.fl (1990). The influence of desiccation, rough handling and cold storage on the quality and establishment of Sitka spruce planting stock. *Forestry*, Vol. 63, nr. 2, bls. 129-141.

Skógarbændur á Vesturlandi kynna sér skógarauðlind sunnlenskra skógarbænda

Bbl November 2018

Höfundur: Hjördís Geirdal, Tungufelli.

Helgina 10. og 11. ágúst í sumar lögðu félagar í Félagi skógarbænda á Vesturlandi upp í leiðangur um Suðurland og skoðuðu þar ýmsa þætti skógræktar og heimsóttu bændur. Á Suðurlandi er skógarauðlindin nýtt á fjölbreytilegan hátt.

Grillað í nýja bálskýlinu á Laugarvatni.

Til stendur að reysa sambærileg hús í þjóðskógum víðar um landið.

Fyrsti viðkomustaður okkar var Náttugi í Ölfusi. Þar tók á móti okkur Ólafur Sturla Njálsson sem hefur rekið þar garðplöntustöð frá árinu 1990. Hann fylgdi okkur um stöðina og sagði okkur söguna af því hvernig hann hefur komið þar upp alls kyns trjáum og gróðri í stöðugri baráttu

Digra Sigga leikur sér að stórum og digrum asparbolum.

við veðurguðina. Má svo sannarlega segja að hann fari með sigur af hólmi. Ólafur hefur margsinnis lagt land undir fót og sótt efnivið til fjarlæggra landa til að prófa í ræktun hér á landi og selur hann ýmislegt úr þeim tilraunum núna. Má þar nefna kjarrfuru og japanselri frá

Stafafura í ræktun á Tumastöðum.

Japan, aspir, greni, víði og fleira frá Alaska og svo ýmislegt úr nokkrum ferðum til Alpafjallanna í Evrópu og Norðurlandanna. Það er því óhætt að mæla með heimsókn í Náttuga til að fá tilbreytingu í skóginn og garðinn.

Næst á dagskrá var heimsókn í skóginn að Snæfoksstöðum í Grímsnesi þar sem Digra Sigga tók á móti okkur ásamt Böðvari Guðmundssyni skógræktarráðgjafa hjá Skógræktinni. Digra Sigga erskógvinnsluvél sem fest er aftan á venjulega dráttarvél og hentar því vel í fyrstu grisjun. Digra Sigga dregur trén út úr skóginum, afkvistar þau og bútar þau niður í þær lengdir sem óskað er eftir. Með þessu tæki og sambærilegum verður auðveldara að nýta þá auðlind sem skógar bænda eru og er augljóst að mikil þörf er fyrir það. Digra Sigga var flutt inn af Finnþoga Magnússyni, framkvæmdarstjóra Jötuns og nú hafa nokkrir skógarbændur og Skógræktarfélag Árnesinga myndað rekstrarfélag um hana.

Skógarbændur í halarófu svo þeir tynist ekki í skógunum á Suðurlandi

Digra Sigga dugleg kvistar
ðrumbatröll úr skógum
Ut og suður teygir, twistar
traktorinn á nóg um

Höf: HGS

Digra Sigga að verki á Snæfoksstöðum.

Í Hrosshaga tóku á móti okkur hjónin Sigríður J. Sigurfinnsdóttir og Gunnar Sverrisson. Í Hrosshaga hefur verið stunduð skógrækt frá því á níunda áratug síðustu aldar og voru þau með fyrstu bændum sem tóku þátt í Bændaskógum. Þar er nú vaxinn upp glæsilegur skógur sem yndi er að ganga um, nú eða sofa í. Þar er nú í boði að sofa í kúluhúsum sem eru líkt og sápuvélur gagnsæjar og fallegar, vakna undir laufþaki að morgni á sumrin eða að sofna út frá bjarma norðurljósanna um vetur. Inni í húsunum er hlýtt og notalegt og náttúran allt um kring. Það er Róbert Sveinn Róbertsson sem á og rekur kúlurnar. Þetta er afar skemmtileg nýjung þar sem saman fer ferðaþjónusta

Kúluhúsin í Hrosshaga vekja athygli

Hallur Björgvinsson segir frá aðstöðunni á Tumastöðum.

og skógarnýting.

Galtalækur í Biskupstungum er orðinn að miklu leyti skógi vaxinn og þar er nú lögð áhersla á grisjun og uppkvistun til að fá sem bestan við út úr skóginum. Þar búa hjónin Agnes Geirdal og Guðfinnur Eiríksson og foreldrar Agnesar þau Njörður Geirdal og Sigurbjörg Snorradóttir. Ein af afurðum skógarins á Galtalæk er hunang því þar eru ræktaðar býflugur í 7 býflugnabúum. Flugurnar sækja skjól, frjókorn og blómasafa í skógin og þakka fyrir sig með aukinni frjóvgun skógarins og hunangi. Á Galtalæk var okkur boðið í ketilkaffi og

kleinur áður en haldið var áfram.

Sigurður Jónsson í Ásgerði er reynslubolti bæði þegar kemur að skógrækt og tækjum. Hann fór með okkur að tilraun sem hann er að gera þar sem gróðursettar eru skógarplöntur beint í mold og sáð um leið einæru rýgresi í kringum þær til að koma

í veg fyrir frostlyftingu. Sigurður sýndi okkur einnig fellihaus á skurðgröfu sem hann notaði til að fella 25 ára gamlar 15 metra háar aspir. Greinarnar eru kurlaðar og bolunum flett. Frá Ásgerði héldum við í

Sigurður Jónsson sýnir grenigróðursetningu með rýggresissáningu

Hellishóla þar sem við snæddum kvöldverð og gistum.

Að loknum morgunverði var ekið að Múlakoti í Fljótshlíð þar sem Hallur S. Björgvinsson tók á móti okkur. Þar gengum við hring í skóginum og Hallur sagði okkur frá staðnum áður en við ókum yfir að Tumastöðum. Á Tumastöðum var frá 1944 rekin í mörg ár stærsta gróðrarstöð landsins á vegum Skógræktar Ríkisins. Nú er fræframleiðsla Emblu þar í gróðurhúsi, frægarður sitkagrenis og stiklingaræktun Skógræktinnar.

Frá Tumastöðum lá leiðin í Landgræðsluna í Gunnarsholti þar sem við áttum gott spjall við Guðmund Halldórsson um landgræðslu, beitarstýringu og fleira. Hrönn Guðmundsdóttir leiddi okkur svo í gegnum Hekluskóga og fræddi okkur um gang mála þar. Hekluskógar eru samstarfsverkefni Skógræktarféлага Árnesinga og Rangæinga, Landgræðslusjóðs, Suðurlandsskóga, Landgræðslu ríkisins og Skógræktarinnar. Það er óhætt að segja að árangur verkefnisins sé stórkostlegur og greinarhöfundur mælir með að fólk leggi leið sína um svæðið til að sjá með eigin augum.

Næsta stopp var í Þjórsárdal þar sem okkur var sýnd viðarvinnsla eftir öllum kúnstarinnar reglum. Þar var verið að framleiða til dæmis veggklæðningar, eldivið og kurl.

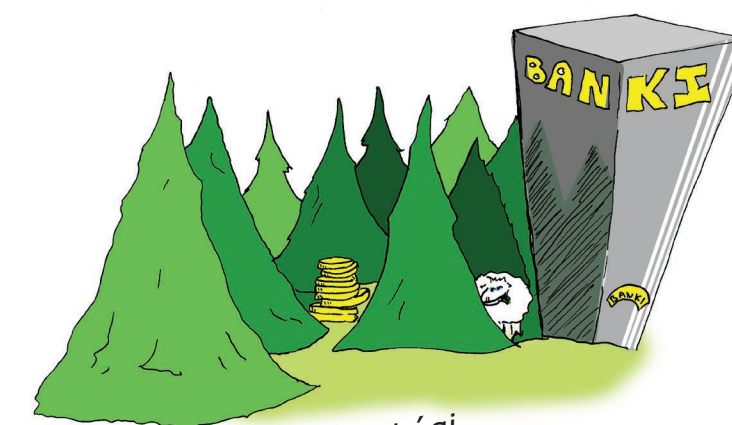
Jóhannes Sigurðsson segir frá aðstöðunni í Þjórsárdal.

Auðunn á Rauðkollsstöðum og Bergþóra og Böðvar á Hrútssöðum ræða um mikilvægi starfs Hekluskóga.

Ferðinni lauk á Laugarvatni þar sem við snæddum grillaða hamborgara í nýju fallegu viðarskýli svo kölluðu bálskýli. Södd og sæl héldum við heim á Vesturland eftir viðburðaríka og fróðlega helgi.

Greinarhöfundur vill þakka Guðmundi Sigurðssyni og öðrum í stjórn Félags skógarbænda á Vesturlandi kærlega fyrir skemmtilega og vel skipulagða ferð. Einnig vil ég þakka öllum þeim frábæru Sunnlendingum sem gáfu tíma sinn til að kynna okkur skógarauðlindina á Suðurlandi.

"Betra er fé í skógi en ær í banka".
Speki

Skógarhugleiðingar úr Lundabrekku

Bbl

Nóvember 2018

Höfundur: Jónas Sigurðsson

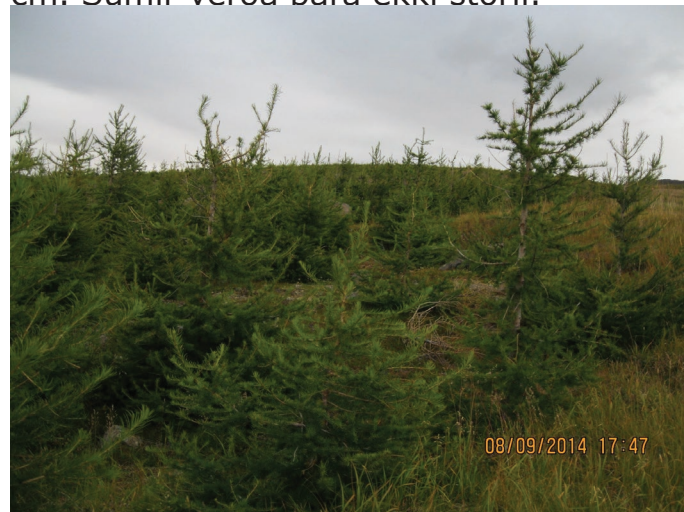
Ég á heima á Lundarbrekku í Bárðardal sem er í um 250 metra hæð yfir sjó. Frá 1974 til 1997 var ég mjólkurbílstjóri hjá Mjólkursamlagi Kþ á Húsavík. Daglega ók ég um sveitirnar og varð vel kunnugur fólki, stöðum og gróðri. Gunnar og Þóra á Hrafnstöðum í Kinn voru með þeim fyrstu sem tóku þátt í landshluta skóga verkefninu, þau voru miklir og góðir vinir mínir og ég ræddi mikið við þau um þetta verkefni og varð mjög spenntur. Þau sögðu mér að einungis jarðir neðan 100 metra hæðarlínu fengju að taka þátt í verkefninu.

Þá var ákveðið að veðja á það hæðarbelti sem trúað var að gæfi mestan vöxt. Norðurlandsskógar voru svo formlega stofnaðir árið 2000. Þá var opnaður möguleiki að við Hálendisbúar fengjum að vera með í skógræktar verkefninu. Við hjónin sóttum um árið 2001 og fengum inngöngu í Norðurlandsskóga verkefnið. Hér á Lundarbrekku eru blásnir melar móti suðri og vestri, en nokkuð augljóst að þar hefur verið þykkur jarðvegur. Við tókum 23 ha. svæði norðan bæja, mela, þurr holt, grasasund og sex hektara af gömlu túni sem erfitt var til heyskapar vegna vatnsgófa frá melunum ofan túns. Þetta svæði er í 250 til 280 metra hæð. Hluti svæðisins er svo blautt að ekki verður þar plantað. Við girtum þetta og byrjuðum að planta 2000 Rússa lerki plöntum í september 2003.

Gugga í Lóni að kenna mér að planta fyrstu plöntum 2003

Guðríður Baldvinsdóttir í Lóni skipulagði svæðið og aðstoðaði okkur á alla lund. Brynjar Skúlason tók svo við umsjón verkefnisins. Árið 2006 fengum við Gunnhildi og Árna á Jódísarsöðum til að koma með plöntu plóg sem Gunnhildur hannaði og planta í túnið. Áður sló ég það og rakaði, þar var plantað um 9000 sitka bastarði og hvítgreni. Einnig hengibirki og nokkrum víðitegundum. Grenið tók gríðarlega vel við sér og rauk á stað, en snemma í september fraus og drap það frost fast að helming grenisins. Lítið er eftir af hengibirkinu en víðirinn lifir sæmilega. Í samráði við Brynjar ákváðum við að reyna ekki meira við túnið. Árið 2010 ákváðum við í samráði við Brynjar Skúlason að planta ekki meira í þetta svæði. Langmest er þar Rússalerki smávegis af furu, ösp, elri og birki. Tókum annað svæði, gamla landgræðslugirðingu sem búið var að afhenda okkur. Þetta svæði er um 35 ha. í blásnum brekkum yst í Lundarbrekku landi. Í 200 til 250 metra hæð. Landið er í beinu framhaldi af skógræktarsvæði jarðarinnar Sandvíkur en þar er búið að planta rúmar 200000 plöntur. Í þetta land erum við búin að planta, mest Rússalerki, ögn af furu og pínulítið af birki. Alls erum við búin að planta 80-90 þúsund plöntum. Vöxturinn hefur verið verulega góður og afföllin lítil nema í greninu í túninu. Lerkið frá 2003 er sumt orðið 4 metra hátt. Auðvitað eru þessi svæði jaðarskógur og tvítóppar og brotnar plöntur. Við hlið 4 metra trjáa eru plöntur jafngamlar sem ekki eru nema 50 cm. Sumir verða bara ekki stórir.

Sami staður 11 árum seinna

Sex ára lerki í ísaldarmel

Við höfum haft ómælda ánægju af þessu brasi, og ánægjan vex með auknum sjáanleika. Mikill áfangi var árið 2016 þegar við söguðum okkur jólatré úr eigin skógi. Samskipti okkar við starfsmenn Norðurlandsskóga hafa verið með ágætum. Sumt hef ég undrast og sumu sé ég mikið eftir, til dæmis tímanum sem ég hef eitt í að planta birki. Hér kemur það sjálft þar sem því líkar. Mesta undrunin er að skógarbændur í Bárðardal skuli fá birkiplöntur ú Bæjarstaðaskógi þar sem úrkoman er minnst hundraðföld á við hér. Enda drepast Bæjarstaða birki plönturnar flestar, vaxa í það minnst ekki neitt. Ef ég hefði haft vit á því að skoða gamla skógarreiti hér í Bárðardal hefði ég sótt fastar að fá furu til plöntunar frekar en greni. Það er augljóslega ánægðara með úrkomuleysið hér. Gamli skógarhöggsmenn úr Vaglaskógi eru vinir mínir og hafa sagt mér frá tilraunum sem reyndar voru þar og gáfust illa. Sömu

tilraunir fengum við að prófa með sama árangri, svo sem að planta plöntum úr frosti. Það er ansi ríkt í okkur að vilja finna upp hjólið. Það er augljóst að Rússalerki er sú landgræðsluplanta sem hentar hér í Bárðardal. Hún vex best í ísaldar melum sem hvorki Beringspundur, lúpína eða nokkur planta lifir í. Ekki sýna kindur lerkinu nokkurn áhuga, mér er sagt að þær tíni upp nýplantaðar plöntur eins og að gamni sínu, gæsir hafa gert það hér í nokkru mæli. Mér finnst einsýnt að það tjón sem sauðfé vinnur á lerki er svo lítið að ekki er með nokkru móti hægt að réttlæta þann kostnað sem girðingar eru. Sérstaklega á þeim svæðum þar sem snjór sligar á hverjum ytri svo aldrei verður endir á viðhaldi. Ég væri til með að planta lerki í austur brúnir Bárðardals frá Kálfborgará og suður að Svartá. Frá um 200 metra hæð til 400. Um 30 km. 12 ferkílómetra svæði. Þjóða útgerðum að kolefnisjafna veiðiskap sinn með skógrækt. Utgerðin borgaði allan kostnað og fengi kolefnisbindinguna í staðinn.

Bestu kveðjur

Jónas Sigurðarson

Lundarbrekku.

"Skógurinn
vex á meðan
bóndinn sefur."
Norskur frasi

Margt smátt gerir eitt stór

Bbl Desember 2018

Höfundur: Hlynur Gauti Sigurðsson

Á sumrin vaxa skógar á Íslandi og dafna. Að vetri hvíla þeir sig til næsta vors. Skógarbændur fá að njóta alls þess sem skógurinn hefur upp á að bjóða. Margir þeirra nýta efnivið úr skógarauðlindinni til ýmissa smíða. Íslensk skógartré má nota til skrauts og / eða gagns. Fjöldi hagleiksmanna um allt land nýta efnivið úr íslenskum skógum. Hér á eftir verður kíkt í kaffi á fimm stöðum á landinu.

Á Norðurlandi búa Benjamín og Halla í Víðigerði, rétt innan við Hrafnagil í Eyjafjarðarsveit. Skógur er þeirra líf og yndi og má glöggst greina það á heimili þeirra. Vegna fjölda eftirspurnar eftir vörum sem þau hanna og smíða, ákváðu þau nýverið að stofna fjölskyldufyrirtækið Lupus Luna. Nú þegar eru margar vörur til sölu í heimabyggð og alltaf einhverjar vörur í þróun. Lupus Luna notar eingöngu smíðavið úr skógum í nágrenninu.

Einar Halldórsson smíðar húsgögn og leikföng.

Á Austurlandi hefur Einar Halldórsson farið út í að smíða eitt og annað eftir að hann hætti að vinna. Hann kom sér upp lítill aðstöðu og smíðar allt sem honum dettur í hug. Nú vinnur hann mestmegnis leikföng, aðallega úr lerki sem hann fær á Hallormsstað, en einnig hefur hann handleikið öspina aðeins. Hann fullþurrkar viðinn heima fyrir áður en hann hefst handa. Leikföngin eru 100% náttúruvæn því eftir þússun eru þau olúsoðin í grænmetisolíu. Auk leikfanganna hefur hann gert kolla, skammel, bakstóla, laufabrauðspressur, þunn morungverðarbretti, spaða, smjörhnífa svo fátt eitt sé nefnt. Hann vill hann benda á að tími sé kominn til að skipta út plastinu og nota það sem náttúran gefur sem er mun fallegri og endist og endist.

Vesturlandi er jörðin Stapasel í Stafholtstungum í Norðurárdal. Daníel og Inga eru þar skógarbændur í Vesturlandsskógum og hafa einnig verið með íslenskar varphænur og býflugur. Á jörðinni vex mikið birki, sem þarf að grisja til að komast um skógin. Á milli bústarfa dunda þau sér við að búa til fallega servíettuhringi úr því birki, sem leggst til við grisjunina.

Benjamín og Halla er fólkið á bak við Lupus Luna.

Daníel og Inga smíða servíettuhringi úr birki.

Á Suðurlandi er fyrir að hitta Úlfar Sveinbjörnsson trételgja með meiru. Hann býr á Selfossi en leggur gjarnan leið sína á Flúðir til koleika síns Guðmundar Magnússonar til að nálgast efnivið í verk sín. Úlfar kann vel að meta íslenskt þirki rétt eins og flest hans viðfangsefni en Úlfar er þekktur fyrir hárnákvæman tálgun á fuglum úr íslenskri fínu.

Úlfar er handlaginn trételgja. Hann hefur tálgað allra fugafaunu Íslands.

Á Vestfjörðum á jörðinni Hænuvík í Rauðasandhreppi er lífrænt sauðfjárbú. Hjónin á staðnum, Guðjón Bjarnason og María Ólafsdóttir eru einnig með ferðaþjónustu. Guðjón hefur verið ötull við að vinna muni úr viði sem rekur á strendur við bæinn en ekki síður úr íslenskum efnivið svo sem birki og lerki. Nánast allar viðartegundir koma til greina en þær þurfa að vera vel þurrar. Hann hefur mikið dálæti á gullregni en hefur ekki enn áskotnast það.

Guðjón og diggur aðstoðarmaður vinna úr rekaviði.

Lífið er vatn og vatn fyrir alla

Bbl Janúar 2018

Höfundur: Hlynur Gauti Sigurðsson

Ísland var fyrr á tíð eðlilega skilgreint sem túndra, ekki það að það hafi verið á túndrubeltinu heldur einfaldlega vegna ástandsins á landinu. Það var og er enn skilgreint hnattrænt á barrskógarbeltinu og verður líklega í laufskógabeltinu ef fram fer sem horfir.

Landnemar gengu á landsins gersemar. Aðstæður breyttust og hefur það haft áhrif á þjóðina og aukið á harða lífsbaráttu. Ágangur mannsins í tímans rás gekk mjög á landsins gæði.

Upp úr þarsíðustu aldamótum (1900) var landið orðið gróðursnautt og auðnir sanda og hásléttu voru einkenni Íslands, ásamt jöklum. Átak var hafið til að binda þessi auðu svæði þrautseigum gróðri svo landið fyki ekki út á haf.

Nokkru síðar hófst yfirgripsmikil aðgerð um land allt við að ræsa fram votlendi með það fyrir augum að stækka ræktarland og haga (beitiland). Meiri framleiðni gróðurs, sem nýtist í fóður, er á framræstu landi en í mýrum.

Skógur er einnig fyrir fé.

Að nota skógrækt til landbóta bindur ekki bara jarðveg heldur býr skógurinn til skjól fyrir landsvæðið í kring.

Aðferð til að hefta sandfok

Í áranna rás hefur gengið vel að finna aðferðir til að hefta sandfok og binda land en verkefnin eru enn stór. Ein aðferð er að nýta hávaxnari gróður en grös til bindingar og eru ýmsar tegundir hentugar, t.d. tré.

Gróður þarf vatn til uppbyggingar. Þar sem tóra nægjusamar og þrautseigar plöntur er væntanlega vottur af vatni. Regnvatn drýpur ekki eins hratt í gegnum jarðveginn þar sem plöntur nýta sér það og því má segja að vatnið staldri lengur við. (Líkt og með peningahagkerfið, því meira sem peningar nýtast í heimabyggð, því blómlegri er byggðin.) Að nota skógrækt til landbóta bindur ekki bara jarðveg heldur býr skógurinn til skjól fyrir landsvæðið í kring. Þetta felur í sér ótalmarga kosti. Tré, eins og annar gróður, nýta fyrst og fremst vatn og loft til uppbyggingar. Því umfangsmeiri og stærri sem plantan sækist eftir að vera, því meira vatn þarf hún til að binda kolefni úr loftinu.

Þar sem mörg tré koma saman er mikið vatn á ferðinni. Á sumrin nýtist vatnið uppveiti trjáa og dýra. Að vetri safnast snjór fyrir í skóginum og bráðnar svo hægt fram eftir vori. Þannig nýtist vætan lífríkinu betur en ef snjórinn bráðnaði allur hratt í fyrstu vorhlýndunum eins og gjarnan gerist á gróðursnauðu landi.

Stærstu tré hátt til fjalla

Stærstu tré jarðar (m.a. mammútré (Sequoia)) er að finna hátt uppi í fjöllum þar sem mikill raki er í loftinu, eins konar háfjalla-regnskógur.

Regn er ferskvatn; flyst í formi skýja frá heitu lofti úr sjónum í suðri og ummyndast í döggi eða úrkomu þegar kólnar eða þegar norðar dregur. Mikilvægt er að ferskvatn staldri sem lengst við á landi frekar en að renna hindranalaust í sjóinn. Selta sjávarins er grundvöllur að jafnvægi loftslags í hnattrænum skilningi.

Ef gróðurs nyti ekki við myndi regnvatnið skolest eftir fjallshlíðunum, á hraðri leið sinni til sjávar en síður ofan í grunnvatnið.

Allt gróið land hægir á streymi ferskvatns til sjávar en votlendi stöðvar það tímabundið. Vatn er í grunninn samsett úr vetni og súrefni. Þegar vatn staðnar súrnar jarðvegur. Í votlendi vex lágvaxinn og sérhæfður gróður. Ef hraðað er á rennsli vatns um votlendi (landið ræst fram) þornar landið smám saman og aðstæður fyrir annan gróður batna, þar á meðal gjöful grös og tré.

Skógur stuðlar að jafnari vatnsbúskap. Safnar í sig snjó á vetri sem bráðnar hægar en ef um berangur væri að ræða.

Haustið 2013 skoðaði höfundur mammútré í Kaliforníu.

Gróið land besta nýtingin

Land, sem er gróðri klætt, er besta nýting lands fyrir líf. Því meiri gróður, því meira annað líf. Líf, eins og við þekkjum það, byggist á vatni. Ef Ísland væri klætt gróðri frá fjöru til fjalla tæki vatnið lengri tíma að ferðast til sjávar en nú er. Ef Ísland væri gróðri klætt væri minna um votlendi og enn minna um súrar mýrar. Með hávaxnari gróðri hægist enn frekar á hraða vatnsins til sjávar.

Ávinningurinn er endalaus: Jafnara ferli vatns frá fjöllum til fjara eykur gróður, bindir kolefni, bætir beitarskilyrði, jafnar rennsli í ám þrátt fyrir vatnsaukningu og það vatn sem loks rennur til sjávar er hlaðið náttúrlegum næringarefnum fyrir lífríki sjávar. Mýrar væru áfram til, en óþarfi væri að ræsa þær fram því gnægð væri af öðru gjöfulla landi.

En Ísland er ekki klætt gróðri.

Hér hefur nokkuð verið alhæft og hlutir einfaldaðir í því skyni að benda á skynsamlegar áherslur í landgræðslu og skógrækt. Nauðsynlegt er að líta á votlendismálin frá víðu sjónarhorni. Ekki má gleyma skógrækt í því samhengi. Skógrækt er vænlegur valkostur á framræstu landi og þar sem ekki hentar eða vilji er fyriri að fylla í skurði og bleyta í landi á ný. Til lengri tíma er skógrækt ódýr og arðvænleg leið til að ná fram bindingu í framræstu landi. Beita þarf af skynsemi þeim aðferðum sem tiltækar eru, hvort sem það er endurheimt votlendis, landgræðsla eða skógrækt.

HVOLPARASJA

Bbl Október 2018

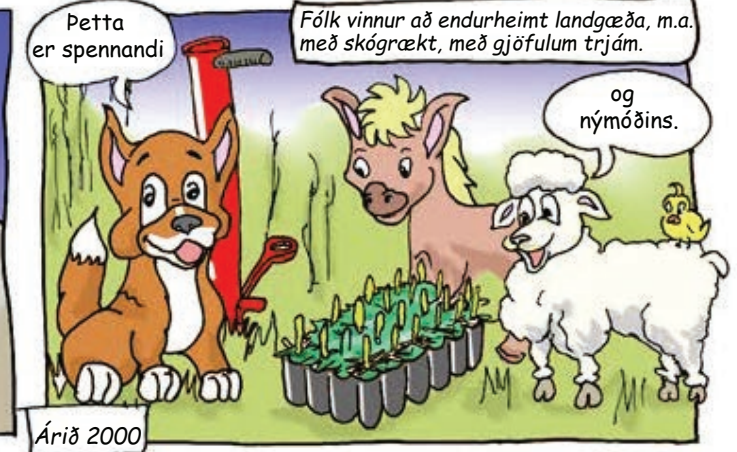
Við landnám var Ísland skógi vaxið og gaf það tilefni til að flytja og hefja nýtt líf.

Í aldaræðir gengu menn á landsins gæði. Að lokum var landið orðið afar rýrt og í verstu árum hrundi fé og fólk.

Árið 1900

Árið 2000

Framtíðin er björt.